

Nr 133.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1937 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan
m. m.*

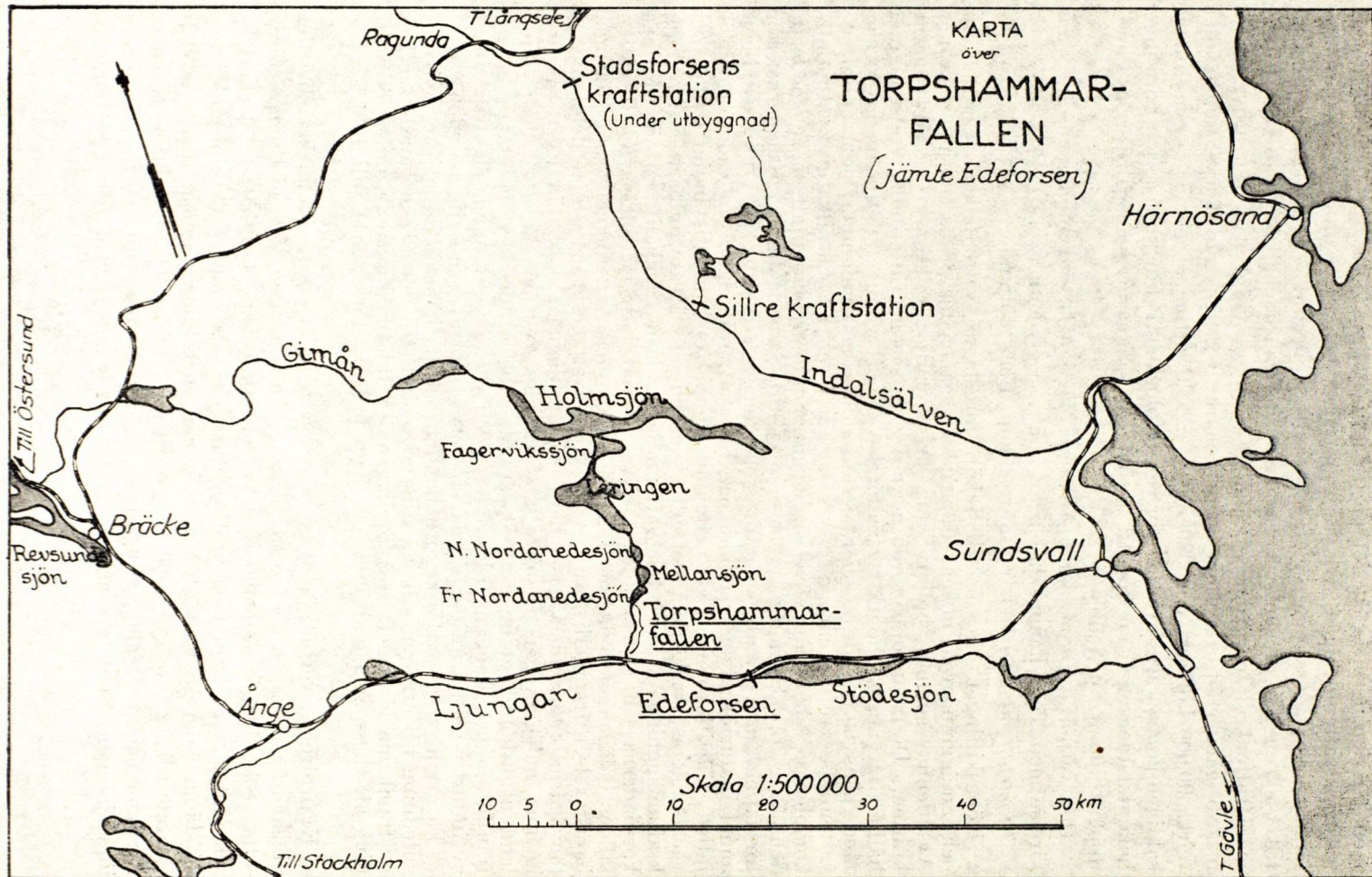
(4:e avd.)

I en den 9 april 1937 dagtecknad proposition, nr 289, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* be- myndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett vid statsrådsprotokollet fogat avtal rörande vattenrätt i Gimån och Ljungan, med rätt för vattenfallsstyrelsen att vidtaga de smärre ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunna visa sig erforderliga och varom överenskommelse kan komma att träffas, *dels ock* till inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m. för budgetåret 1937/1938 under rubriken Utgifter för kapitalökning, Statens affärsverksamhet. D. Statens vattenfallsverk anvisa ett reservationsanslag av 4,300,000 kronor att utgå av lånemedel.

I skrivelse den 7 april 1937 har vattenfallsstyrelsen hemställt om godkännande av ett skrivelsen bilagt avtal med Skönviks aktiebolag, Sunds aktiebolag, Torpshammars aktiebolag, Trävaruaktiebolaget Svartvik, Uddefors aktiebolag och Wii elektriska aktiebolag, alla lydande under Svenska cellulosaaktiebolaget, angående förvärv för en köpesumma av 4,300,000 kronor av vattenrätt i Gimån å sträckan mellan Holmsjön och Ljungan i *Torpshammarfallen* samt i *Edeforsen* i Ljungan ävensom av fastigheter, kraftverksanläggningar, ledningsnät och dämmningsrättigheter m. m.

Gimåns nederbördsområde (4,340 km² vid Torpshammarfallen) omfattar en högplatå, belägen mellan Indalsälven och Ljungan. Nederbördsområdet infaller till större delen inom Jämtland och sträcker sig nästan ända fram till Storsjön, medan utloppet och de nedre sjöarna äro belägna i Medelpad. Gimåns nederbördsområde är omkring 63 procent av Ljungans före sammanflödet vid Torpshammar.

Fallhöjden vid Torpshammar, vilken genom avtalet skulle kunna utnyttjas, är 143 meter. Denna fallhöjd är visserligen lägre än det av staten utbyggda fallet vid Sillre (190 meter). Den är dock för svenska förhållanden osedvanligt hög, ett förhållande som bringar ned utbyggnadskostnaden. Den goda naturliga vattenregleringen kan med måttliga kostnader ytterligare förbättras.

Genom en i lämplig omfattning genomförd reglering av Leringen och Holmsjön kan den normala lågvattenmängden nämligen höjas till cirka 55 procent av medelvattenföringen. Om Revsundssjön, belägen ovanför Holmsjön efter Gimån räknat, dessutom reglerades, skulle motsvarande siffra komma att stiga till omkring 65 procent. Torpshammarfallen innehålla ungefär 15 gånger mera vattenkraftenergi än Sillrefallen och böra enligt styrelsen utbyggas för 5 à 6 gånger större effekt än de senare. Kraften från Torpshammarfallen (cirka 90,000 kilowatt och 380 miljoner kilowattimmar per år) avses huvudsakligen komma att användas för centralblockets behov, men fallen böra inom hela statsblocket få en uppgift av ungefär samma art som Sillres nuvarande uppgift inom Norrlandsblocket.

Den vattenrätt, som skulle förvärfvas i Ljungan vid Edeforsen, är i jämförelse med Torpshammarfallen av mindre betydelse.

Departementschefen har anfört bland annat följande:

Köpeskillingen för de till inköp föreslagna vattenfallen, fastigheterna och anläggningarna m. m. uppgår till sammanlagt 4.3 miljoner kronor. Av denna summa belöpa ungefär 4 miljoner kronor å själva naturkraften. Detta belopp torde visserligen, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, få anses högt i jämförelse med vanligen tillämpade priser. Med hänsyn till de speciellt gynnsamma omständigheter, som enligt vad vattenfallsstyrelsen närmare utvecklat här föreligga och vilka giva vattenfallskomplexet ett betydande övervärde gentemot andra vattenfall, torde emellertid den högre köpeskillingen få anses motiverad. Sålunda kunna kostnaderna såväl för fallens utbyggande som för sjösystemets reglering på grund av, bland annat, naturförhållandena beräknas bli avsevärt lägre än vad normalt är fallet. Härtill kommer, att vattenfallskomplexet kan fullständigt dygns- och veckoreglaras, varigenom det blir synnerligen väl användbart såsom toppkraftanläggning. Vidare har vattenfallsstyrelsen framhållit, att överföringskostnaderna till centralblocket bli relativt låga med hänsyn till vattenfallens belägenhet söder om fallen i Indals- och Ängermanälvarna. Slutligen har styrelsen framhållit, att det tilltänkta kraftverket och större delen av vattenvägarna kunna förläggas i berg och att dammarna bli tämligen små, varigenom anläggningen i större utsträckning än någon hittills i nedre Norrland utförd anläggning av motsvarande storlek blir skyddad mot angrepp från luften, något som med hänsyn till den alltmer omfattande elektrifieringen av industri och järnvägar m. m. får anses vara av synnerlig betydelse.

På grund av nu anförda förhållanden och då köpevillkoren icke givit mig anledning till erinran, vill jag tillstyrka bifall till det av vattenfallsstyrelsen nu framlagda förslaget. Det föreliggande avtalet är bindande under förutsättning att detsamma godkännes av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1937.

Utskottet.

Kraftförbrukningen inom statens vattenfallsverks vidsträckta distributionsområden har på senare tid ökat i en omfattning, som ej tidigare förutsetts. Särskilt inom mellansvenska centralblocket (Trollhättan, Älvkarleby och Motala) är ökningen i kraftförbrukning påfallande. Energiproduktionen därstädes, som år 1918 utgjorde 650 miljoner kilowattimmar, hade år 1927 stegrats till 1,250 och år 1936 än ytterligare till 1,900 miljoner kilowattimmar. Förutom Vänerens reglering ingå närmast i programmet för den framtida kraftförsörjningen Stadsforsens redan beslutade utbyggnad och den likaledes

redan beslutade stamlinjen Porjus—Västerås. Redan nu kan därutöver såsom ett erforderligt led i ett fortsatt utbyggnadsprogram förutses anläggningen av ett framtida kraftverk vid de nu till inköp föreslagna Torpshammarfallen. Tack vare den stora fallhöjden, anslutande vidsträckta regleringsmagasin samt belägenheten i övrigt lämpa sig dessa fall särskilt väl för anläggning av ett statligt kraftverk, avsett främst för alstring av reservkraft till centralblocket.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett vid statsrådsprotokollet den 9 april 1937 fogat avtal om vattenrätt i Gimån m. m., med rätt för vattenfallsstyrelsen att vidtaga de smärre ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunna visa sig erforderliga och varom överenskommelse kan komma att träffas,

b) till *inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.* för budgetåret 1937/1938 under rubriken »Utgifter för kapitalökning. I. Statens affärsverksamhet. D. Statens vattenfallsverk» anvisa ett reservationsanslag av 4,300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Stockholm den 30 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 132.
